

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Innlegg i Stortingets debatt om Handelsministerens EØS-
redegjørelse.

31. mai 1991

President,

EFTA-møtet i Wien i forrige uke bekreftet det klare budskap fra det felles ministermøtet tidligere i måneden, nemlig at samtlige EFTA-land ønsker en omfattende EØS-avtale innen utgangen av juni.

Dagens debatt har vist at dette også er den klare konklusjon fra flertallet her i salen. At partiene utenom Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ønsker utredning om det ene eller andre tilknytningsalternativet, rokker ikke ved dette. Ingen av utredningsforslagene får flertall. Situasjonen er fortsatt den at det bare er en omfattende EØS-avtale som samler bred støtte i Stortinget.

Behovet for en omfattende EØS-avtale er enda klarere i dag enn da vi begynte forhandlingene for to år siden. Europeiske bedrifter forbereder seg til å møte et stort europeisk hjemmemarked. I Frankrike har den nye Statsministeren satt seg ett overordnet mål; å forberede fransk industri på møtet med det indre marked.

EØS-avtalen vil sikre oss adgang til dette markedet. Vi vil få rettigheter innen rammen av et regelverk likt for alle. Det er avgjørende for et lite land som Norge. Det gir oss større muligheter til glede for norsk næringsliv og for norske arbeidsplasser. Felles regler gir trygghet for likebehandling. Det hindrer at de store tar seg til rette.

I den norske debatten om EF og EØS vekker begrepet de fire friheter ofte frykt. Noen er engstelige for at vi skal åpne for markedskreftens frie spill. Jeg tror det er liten grunn for en slik frykt. Innad i hvert eneste vest-europeiske land eksisterer de fire frihetene allerede. På de fleste områder eksisterer de også mellom landene. Varer sirkulerer fritt. Tjenestemarkedet er i utvikling. Personer reiser på kryss og tvers. Kapitalen beveger seg fritt. For Norges vedkommende ble den siste valutaregulering opphevet av den borgerlige Regjeringen i fjor.

Men det regelverket vi trenger mangler. Vi må ha et regelverk som gjelder i hele Europa, og ikke bare i hvert enkelt land. Om vi ikke hadde internasjonale regler ville vi for alvor overlata handel og vandel i den nye verdensøkonomien til kreftenes frie spill. Vi har en ordnet blandingsøkonomi i hvert land. Nå trenger vi en ordnet blandingsøkonomi internasjonalt. Et felles EØS-regelverk med en god beskyttelsesklauseul ivaretar på en god måte norske interesser.

Selv om det ennå gjenstår uløste spørsmål på områder som fisk og landbruk, ser vi nå konturene av en EØS-avtale som ligger nært opp til de mål vi satte oss på Holmenkollen i mars 1989. Dette sier jeg, til tross for at jeg har registrert at SVs talsmann mener mine ti gode grunner for en EØS-avtale så nær som på ett punkt ser ut til å slå feil. Tvert i mot ser avtalen i dag ut til å leve opp til de aller fleste mål jeg der skisserte.

Enkelte lever fortsatt i den tro at Norge fritt kan velge og vrake blant samarbeidordningene i Europa. Slik er det nok ikke. Mulighetene vi kan oppnå, henger sammen med viljen til deltakelse. Jeg tror f.eks. at vi ikke kunne ha fått så god deltakelse på områder som utdanning og forskning dersom vi hadde fortsatt den bilaterale vei. Vi greide ikke å få til bevegelse i utdannings- eller forskningsforhandlingene før EØS-prosessen kom i gang.

Med en omfattende EØS-avtale får næringslivet forutsigbare rammebetingelser for planlegging og investeringer. Uten en slik forutsigbarhet ville det bli mer nærliggende å satse i EF-markedet. Da ville vi miste kapital, teknologi og arbeidsplasser.

Denne håndfaste utfordringen har også virket samlende på EFTA-landene. Enten de har søkt, eller kan komme til å søke EF-medlemskap, har de et like stort behov for å slutte seg til et felles regelverk om 18 måneder.

EF gjorde det allerede i 1988 klart at det ikke var aktuelt å innlede nye medlemskaps-forhandlinger før i 1993. Dette ble bekreftet av EF-kommisjonens president Jacques Delors overfor meg tidligere i denne måneden, og det ble gjentatt fra EFs side i Wien sist uke.

Det regnes som sannsynlig at EF ved en eventuell utvidelse vil foretrekke å forhandle med en gruppe søkere, fremfor bilateralt med hver enkelt kandidat. De land som går i forhandlinger med EF i 1993, kan imidlertid ikke vente å tiltre formelt før i 1995-1996. Det trengs tid til forhandlinger og ratifisering i de enkelte land.

Regjeringen gjorde det klart i sin tiltredelseserklæring at den vil følge utviklingen i Europa og løpende vurdere hvilken tilknytningsform som best kan tjene norske interesser.

Arbeiderpartiet har for lengst gjort det klart at vi til høsten vil gå i gang med en bred debatt om utviklingen i, og vårt forhold til Europa. Her vil også spørsmålet om EF-medlemskap bli reist som ledd i debatten. Det er ingen grunn for oss til å kortslutte en viktig demokratisk debatt ved å la oss påvirke av press fra krefter som gjennom år stadig har gjentatt sine erklæringer om at "Europa-toget" går. Det er heller ikke slik som Høyres talere later til å tro at vi i

tiden fremover vil være avskåret fra kontakt og konsultasjoner med både EF-kommisjonen og sentrale EF-land.

I dag haster det ikke med å trekke konklusjoner om vår holdning til medlemskap. Men det indre marked vil stå der fra 1.1.93. Derfor haster det med å få EØS-avtalen på plass. Vi legger i dag opp til å gjøre våre vedtak på landsmøtet i 1992. Om vi skulle komme til at en søknad om medlemskap er i Norges interesse, vil Norge kunne komme i forhandlinger med EF i 1993.

Representanten Bondevik mener det er udemokratisk at Arbeiderpartiet ikke vil forplikte seg til å avstå fra å sende en medlemskapssøknad i denne perioden. Det er en underlig oppfatning av demokratiet. Vi har ikke villet binde oss på hender og føtter i møte med et Europa i sterk forandring, til tross for at Bondevik både før og etter siste Stortingsvalg stadig har etterlyst en slik erklæring, også fra Arbeiderpartiets side. Erfaringene de siste to årene skulle tilsi at det mest demokratiske en Regjering kan gjøre er å sikre nasjonen handlefrihet.

Det er også grunn til å minne om at det allerede er gjort et omfattende utredningsarbeid om konsekvenser for Norge av EFs indre marked. Dette er gjort i Revidert nasjonalbudsjett for 1990 og i Nasjonalbudsjettet for 1991. Dessuten har departementene fått gjennomført en lang rekke forsknings- og utredningsprosjekter fra eksterne miljøer. Alt dette materialet er tilgjengelig.

Den politiske konklusjonen i Stortinget av disse utredningene har vært at Norge trenger en omfattende EØS-avtale. Det er dette alternativet som svarer best på utfordringene fra det indre marked. De som i dag ønsker en løsning basert på dagens frihandelsavtale, ser bort fra at vi prøvde dette i årene etter 1984. Ingen utredning kan erstatte flere års erfaring. Allerede i Europa-debatten i juni 1988, trakk Stortinget den

konklusjon at denne vei ikke tjente norske interesser.

Man kjenner dårlig situasjonen i dagens Europa om man tror at det vil være en farbar vei for Norge å foreslå for våre EFTA-partnere at vi nå skal legge til side 2 års EØS-arbeid og heller søke tilbake til situasjonen midt på 1980-tallet. Man trenger ingen utredninger for å se at dette ikke gir noe realistisk handlingsmønster for Norge. Dagens avtale er mangelfull i møte med det indre marked i 1993. Det er det som er poenget.

En enstemmig finanskomite satte i 1989 full adgang til EFs indre marked som ett av målene for EFTA/EF-samarbeidet. Svaret er det samme nå som dengang: Bare en omfattende EØS-avtale som kan tre i kraft fra 1.1.93 kan oppfylle dette målet.